

Pandemia ja ilmastonmuutos globaalin hallinnan ongelmina

Tampereen yliopisto / Avoin yliopisto

POLKVA31 Globaali hallinta

Jouni Vilkkä

17.4.2020

Sisällysluettelo

1. Maailma kaaoksessa	1
2. Lännen nousu ja globaalin järjestelmän muodostaminen	3
3. Nykyinen globaali järjestelmä	5
4. Ei paluuta “normaaliin” - mitä sitten?	9
Lähteet	11

1. Maailma kaaoksessa

Elämme mielenkiintoisia aikoja. Niin sanottu koronavirus- tai Covid-19 -sairaus on levinnyt neljässä kuukaudessa Kiinan Wuhanista lähes kaikkiin maailman maihin. Maailman terveysjärjestön eli WHO:n pääjohtaja (Director-General) Tedros Adhanom Ghebreyesus julisti tammikuun 30. päivä, että viruksen leviäminen aiheuttaa "kansainvälisen hätätilan yleisen terveyden kannalta" ("a Public Health Emergency of International Concern" eli PHEIC). Kyseessä on siis pandemia, maailmanlaajuinen tartuntataudin aiheuttama kriisi.¹

Monien muiden maiden tavoin Suomessakin on julistettu poikkeustila taudin leviämisen hidastamiseksi, jotta terveydenhuolto ei ruuhkautuisi liikaa sen takia. Esimerkiksi koulut ja ravintolat ovat käytännössä suljettuja ja ihmisiä kehoitetaan välttämään fyysisiä kontakteja, joten kaikki joille se on mahdollista, tekevät etätöitä. Tilanne jatkuu vähintään toukokuun puoliväliin,² mutta luultavasti paljon pidempäänkin. Esimerkiksi tamperelaisissa lukioissa varaudutaan jatkamaan etäopetusta vielä syksylläkin.

Yhdysvalloissa tilanne on erityisen paha, mitä ilmeisimmin johtuen maan presidentin huonon johtamisen ja vaaran vähättelyn takia.³ Internetsivusto Worldometer seuraa taudin etenemistä maakohtaisilla tilastotiedoilla, joista voi todeta USA:n todellakin olevan maailman ykkönen tässä asiassa.⁴

Suomalainen tutkimusryhmä BIOS painotti hiljattain sivustollaan julkaisemassaan artikkelissa *Quick, slow and intertwined crises – ecological reconstruction in an uncertain world* sitä, että käynnissä olevan pandemian kaltaisten nopeiden kriisien lisäksi meneillään on myös hitaita kriisejä, kuten ilmastonmuutos - ja eri kriisit ovat myös ikävällä tavalla toisiinsa kietoutuneita.⁵ Artikkelin mukaan pandemia, kuten myös viime vuosikymmenellä kärsityt globaalit ruokajärjestelmän ja finanssijärjestelmän kriisit olivat ilmiöinä ennakoituja, joskaan niitä ei osattu

¹ WHO Timeline - COVID-19.

² Valtioneuvoston tiedote.

³ Lipton et al.

⁴ Worldometer.

⁵ BIOS 2020.

tarkasti ennustaa, sillä ne ovat globaalin järjestelmän sisäänrakennettuja, systeemisiä piirteitä, mikä tekee niiden esiintymisestä vääjäämätöntä. Edelleen artikkelissa todetaan erilaisten kriisien nopeudella olevan keskeinen vaikutus siihen, kuinka kyseisiin kriiseihin suhtaudutaan. Nopeat kriisit aiheuttavat pikaisia ja voimakkaitakin toimia esimerkiksi hallitusten taholta, kuten koronapandemian kohdalla voidaan todeta. Ihmiset suhtautuvat sellaisiin tilanteisiin väliaikaisina ja alkavat lähes välittömästi suunnitella paluuta "normaaliin" eli kriisiä edeltävään elämäntapaan. Hitaat ympäristöä ja resurssipulaa koskevat kriisit sen sijaan etenevät kovin hitaasti verrattuna sotiin ja pandemioihin, eikä niitä voida hoitaa lyhytaikaisilla muutoksilla toimintatapoihin, eli hätäkeinoilla ja poikkeustilalailla. Jotta vaikka Carbonbrief- sivustolla esitelty "keikahduspisteet" eivät ylittyisi, tarvittaisiin suuria ja pysyviä muutoksia siihen, kuinka yhteiskuntia ja globaaleja järjestelmiä käytetään ja hallitaan.⁶

Esitän seuraavissa luvuissa, kuinka nykyinen globaali järjestelmä on saatu aikaan, miten kansainväliset järjestöt toimivat ja mitä ne saattaisivat nykyisessä pandemiatilanteessa toimia. Lopuksi vielä pohdin mahdollisia tulevaisuuden näkymiä, eli miten meneillään olevat nopeat ja hitaat kriisit saattavat maailmaa muuttaa ja millaiseksi tulevaisuuden globaali järjestelmä voi muotoutua. Tiivis esitys maailmanhistoriasta perustuu, jos muuta ei mainita, Charles A. Kupchanin teoksessaan *No One's World. The West, the Rising Rest, and the Coming Global Turn*⁷ esittämään näkemykseen. Kansainvälisten järjestöjen osalta päälähteenä on Ian Hurdin teos *International Organizations*⁸.

⁶ Carbonbrief.

⁷ Kupchan 2012.

⁸ Hurd 2018.

2. Lännen nousu ja globaalin järjestelmän muodostaminen

Länsimaat nousivat Euroopasta keskiajan jälkeen, erityisesti 1500-luvulta 1800-luvulle sijoittuvana ajanjaksona, maailmassa globaalisti hallitsevaan asemaan. Kupchanin mukaan keskeinen syy tähän on paradoksaalisen tuntuisesti nimenomaan eurooppalaisten vallanpitäjien heikkous. Esimerkiksi Kiinan keisarikunnalla olisi ollut samaan resurssit ja keinot hallussaan jo ennen eurooppalaisia ”löytöretkiä”, mutta juuri sen keskusvallan voimakkuus johtikin sisäänpäinkääntyneisyyteen keisareiden pyrkiessä keskittämään ja ylläpitämään valtaansa. Islamilaisessa kulttuuripiirissä, esimerkiksi Ottomaanien imperiumissa oli samankaltainen tilanne.

Siinä missä ottomaaneilla uskonto toimi yhdistävänä ja valtaa tukevana tekijänä, Euroopassa se aiheutti konflikteja sekä eri ihmisryhmien välillä, että uskonnon edustajien ja maallisten vallanpitäjien välillä. Euroopassa myös kehittyi vahva keskiluokka ja siihen liittyviä kansainvälisiäkin verkostoja, kuten mahtavien, itsenäisten tai melko itsenäisten kauppakaupunkien välinen Hansaliitto. Tällaiset seikat tarkoittivat, ettei ollut yhtenäistä keskusvaltaa, joka olisi kyennyt oman valtansa pönkittämiseksi alistamaan alamaisansa pelkiksi resursseiksi.

Reformaation (”uskonpuhdistuksen”) ja sitä seuranneiden uskonsotien seurauksena uskonnonvapaus lisääntyi ja valtiollinen valta sekularisoitui. Sotimisen kalleus myös osaltaan lisäsi porvarien valtaa suhteessa hallitsijoihin, jotka joutuivat myöntymään veronmaksajiensa vaatimuksiin. Siirtomaakauppa lisäsi kaupankäynnin merkitystä ja kasvatti emämaiden varallisuutta ja myös niiden asukkaiden elämänlaatua. Erityisesti porvarit kehittivät teollisuutta ja vaurastuivat niin, että uusrikkaat haastoivat lopulta perinteisen aateliston sosiaalisen aseman. Porvareiden suhteellisen vallan kasvaessa alettiin yhä selvemmin pitää kansan vaurauden tavoittelua myös valtakunnan arvovallan ja voiman tavoitteluna.

Samalla kun eurooppalaiset suurvallat laajensivat valtaansa muihin maanosiin etenkin 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa, ne veivät mennessään myös eurooppalaisia kansainvälisen politiikan käytäntöjä ja käsitteitä, kuten (valtion) suvereenius, hallinto, laki, diplomatia ja tietysti ulkomaankauppa. Näin eurooppalaiset eivät levittäneet maailmalle vain sotilaallista valtaansa, vaan myös eurooppalaisiin arvoihin ja instituutioihin perustuvan maailmanjärjestyksen.⁹

Vaikka eurooppalaiset valtiot tyypillisesti alistivat paikallisasukkaat siirtomaissaan, ne välittivät omien kansalaistensa keskuudessa vallitsevia ajatuksia ja käytäntöjä tarkoittamattaan myös alistamiensa keskuuteen. Näin esimerkiksi eurooppalainen ajatus kansallisesta itsemääräämisoikeudesta johti lopulta Intian itsenäistymiseen Brittiläisen Imperiumin alaisuudesta.

Toisen maailmansodan jälkeen globaali järjestelmä oli kaksinapainen: kylmänsodan vastapuolet Yhdysvallat ja Neuvostoliitto keräsivät muita maita vaikutuspiiriinsä ja rakensivat massatuhojärjestelmiä (etenkin ydinaseita), joiden pelotevaikutus esti suurvaltoja ryhtymästä avoimeen sotaan toisiaan vastaan. Samalla ne kuitenkin pyrkivät estämään ydinaseiden leviämistä minkä tahansa valtioiden käyttöön sopimalla ydinaseiden leviämisenestossopimuksen (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons eli NPT)¹⁰.

Kylmän sodan päättyttyä amerikkalainen demokratia ja talousjärjestelmä levisivät pikaisesti ympäri maailman. Hetken näytti siltä, että maailma -- tai ainakin globaali järjestelmä kansainvälisine järjestöineen -- olisi valmis ja "historia päättynyt". Sitten uskonnollisesti motivoitu terrorismi ja erityisesti Kiinan taloudellinen kehitys osoittivat, että muutos jatkuu globaalillakin tasolla. Demokratia ei ole muutenkaan toteutunut edes Neuvostoliiton romahduksen jälkeen Venäjällä, eikä monissa Afrikan maissakaan, vaikka näissä näennäisesti olisikin demokraattisesti valitut edustajat. Kupchanin mukaan demokratialla on siis edelleen kilpailijoita, eikä ole selvää, että demokratia vääjäämättä leviäisi kaikkiin yhteiskuntiin. On aivan mahdollista, että teokraattiset tai heimojärjestelmään perustuvat mallit (Kupchan käyttää termiä *tribal autocracy*) säilyvät vielä pitkään. Vahvat johtajat, joiden valta voi perustua jopa henkilökulttiin (kuten *paternal autocracy* Venäjällä), eivät nekään välttämättä ole katoamassa. Vahva ideologia, kuten kommunismin ja markkinatalouden erikoinen yhdistelmä Kiinassa

⁹ Kupchan 2012, 65.

¹⁰ Linkki löytyy lähteistä kohdasta NPT.

(*communal autocracy*) tai poliittinen islam arabimaissa ja Pakistanissa saattavat hyvinkin kasvattaa vaikutusvaltaansa. BRICS-maat Brasilia, Venäjä, Intia, Kiina ja Etelä-Afrikka voivat jopa erilaisista ideologisista näkökulmistaan huolimatta muodostaa Yhdysvalloille merkittävän vastavoiman ainakin taloudessa.

3. Nykyinen globaali järjestelmä

Vaikka kerronkin järjestelmästä yksikössä, tosiassa mitään yhtä järjestelmää ei ole. Sen sijaan on joukko kansainvälisiä järjestöjä, valtioiden välisiä sopimuksia ja käytäntöjä. Ne muodostavat sellaisen verkon sääntelyä, joka rajoittaa yksittäisten valtioiden toimintaa, eli valtiot ovat luovuttaneet näille organisaatioille merkittävän osan suvereeniudestaan, eikä maailmassa siis vallitse valtioiden välinen anarkia. Tästä järjestöjen ja sopimusten kokonaisuudesta käytän nimitystä globaali järjestelmä.

Informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden ansiosta globalisaatio on saavuttanut 2000-luvulla aivan uuden tason, sillä nyt kansainvälinen kauppa ei ole enää edes suuryritysten välistä, vaan jopa yksittäisten ihmisten välistä. Myös kaikenlainen järjestäytyminen on mahdollista maanrajojen yli jopa eri mannerten poikki aivan uudella tavalla, kuten sellaiset järjestöt kuten Avaaz¹¹ osoittavat.

Monien kansainvälisten organisaatioiden perustamisen tarkoituksena on ollut taata rauha ja yhteistyö maiden välillä. Tärkein näistä on YK joka korvasi epäonnistuneen Kansainliiton. Sen peruskirja allekirjoitettiin heti toisen maailmansodan jälkeen, 1945. Useimmat valtiot ovat myös ratifioineet YK:n ihmisoikeusjulistuksen ja siihen liittyvät vaatimukset. YK:n jäsenmaat ovat laillisesti sitoutuneet olemaan hyökkäämättä ja käyttämättä sotilaallista voimaa muuten kuin itsepuolustukseksi. YK:n turvallisuusneuvosto voi kuitenkin tarpeen tullen päättää erilaisista voimakeinoista, kuten taloudellisista pakotteista tai jopa rauhaan pakottamisesta. Koska

¹¹ Linkki löytyy lähteistä kohdasta Avaaz.

turvallisuusneuvoston jäsenillä on kuitenkin päätöksenteossa veto-oikeus, turvallisuusneuvoston on vaikea estää suurvaltojen selvästikään kyseenalaisia toimia. YK:n yleiskokous voi periaatteessa tehdä vaikkapa rauhanturvaamisoperaatioita koskevia päätöksiä niissä tilanteissa, joita turvallisuusneuvosto ei ole käsittelemässä, jopa suurvallan tahdon vastaisesti. Operaatiot vaativat resursseja kuten rahaa ja sotilaita, joiden luovuttaminen YK:n käyttöön riippuu jäsenmaiden halukkuudesta, joten ei ole todennäköistä, että YK toimisi suurvallan intressin vastaisesti. Samoista syistä YK:n kyky puuttua myös valtioiden sisäisiin humanitaarisiin kriiseihin on rajallista, kuten vaikkapa Darfurin tapaus on osoittanut.¹² YK on kuitenkin lähes kaikki maailman valtiot kattava järjestö, jonka alaisuudessa toimii monia äärimmäisen tärkeitä organisaatioita, kuten pandemian takia erityisen tärkeäksi juuri nyt noussut Maailman terveysjärjestö WHO. YK:n elimistä talous- ja sosiaalineuvosto (ECOSOC) voi nousta yllättävän merkittäväksi pandemiaan liittyvän talouskriisin takia.

Myös EU:n perustamisen ja laajenemisen keskeisenä syynä on ollut pyrkimys rauhaan. EU:ssa ajatus kaupankäynnin vaikutuksesta rauhaa edistävänä keinona näkyy jo siinä, että sen ”pohjana” oli Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, joka siis edisti suuren luokan teollisuutta ja kauppaa jäsenmaidensa kesken.¹³ Sitten EU on laajentunut, mutta liittovaltiota siitä ei ole tullut ja vaikka kehitys on ehkä ollut kohti sellaista, on kuitenkin selviä merkkejä myös muusta: jäsenmaiden sotilaallinen itsenäisyys ja siis yhteisen puolustuksen puuttuminen, populistisen nationalismien nousu ja solidaarisuuden puute maiden kesken esimerkiksi turvapaikka-asioissa. Ehkä selvin EU:n hajoamista ennakoiva ilmiö on Brexit, joka osoittaa, ettei tavallisilla ihmisillä ole ymmärrystä EU:n monimutkaisesta toiminnasta, eikä EU-järjestelmällä siten ehkä ole riittävää legitimitettiä, jota se nyt tarvitsee pysyäkseen koossa. Eurokriisi osoitti ristiriitoja EU:n eteläisten ja pohjoisten valtioiden välillä. Talouden tasapainossa pitäminen ei onnistunut vuonna 2010 kaikilta EU-mailta, mutta nyt 2020 pandemian takia se ei onnistune miltään niistä. Itse asiassa kaikki valtiot velkaantuvat nyt käsittämättömän paljon.¹⁴ Pandemia osoittaa myös parhaillaan, ettei EU:lla taida olla yhtenäisyyttä tai solidaarisuutta vakavan kriisin edessä.¹⁵ Uudestaan nouseva natsismi tai fasismi Euroopassa uhkaa vakavasti EU:n arvoja.¹⁶ Puhe ihmisoikeuksista ja yhteisistä eurooppalaisista arvoista ei sovi yhteen esimerkiksi Unkarin

¹² Hurd 2018, 95 - 101.

¹³ Hurd 2018, 255.

¹⁴ Hirvasnoro 2020.

¹⁵ Virkkunen 2020.

¹⁶ Bremmer 2018.

pääministeri Orbánin toiminnan kanssa: Pandemian avulla hän onnistuu keskittämään lisää valtaa itselleen¹⁷ samalla kun esimerkiksi LGBT-ihmisiä syrjitään ja heidän oikeuksiaan kumotaan erityisesti hänen puolueensa toimesta Unkarissa¹⁸.

Globaalia kaupankäyntiä säätelemään perustettiin Maailman kauppajärjestö (World Trade Organization eli WTO), jonka ytimenä on GATT-sopimus (General Agreement on Tariffs and Trade) alunperin vuodelta 1947. Keskinäistä kauppaa edistävät matalat tariffit maiden välillä ja erityisesti tariffien johdonmukainen soveltaminen kaikkiin osapuoliin samalla tavalla: WTO-jäsenille matalimmat, mitään maata suosimatta. Houkutus käyttää muita kaupan esteitä oman tuotannon suosimiseksi on kuitenkin suuri, joten WTO:lle on annettu valta ratkoa tästä syystä maiden välille syntyviä kiistoja. Epäoikeudenmukaista WTO:ssa on erityisesti se, että rikkaiden maiden paljon tuottamat korkean teknologian tuotteet voivat virrata matalien tariffien ansiosta helposti köyhiin maihin, kun taas köyhien maiden tuottamat maataloustuotteet eivät pysty kilpailemaan rikkaiden maiden tuetun maatalouden kanssa.¹⁹ WTO kuitenkin muodostaa lähes kaiken kansainvälisen kaupan toimintaa ohjaavan järjestelmän, jota ilman edes aiemmin mainitsemaani yksittäisten ihmisten välistä kauppaa ei olisi kovin helppoa käydä, suuryritysten kaupankäynnistä puhumattakaan.

Nyt pandemian takia maailmankauppa on joutunut ensimmäistä kertaa tilanteeseen, jossa sen herkkyyys poikkeusoloille on tullut todella hyvin esille. Globalisoituminen nimittäin näkyy etenkin siinä, ettei tuotteita tyypillisesti valmisteta enää vain yhdessä maassa, vaan niitä kootaan eri maissa valmistetuista osista. Esimerkiksi japanilaiset autovalmistajat ovat pandemian takia puolittaneet tuotantonsa ja se vaikuttaa myös niiden alihankkijoihin.²⁰ Toisaalta esimerkiksi Kiinassa käyttöön otetut liikkumisrajoitukset aiheuttavat tehtaiden pysäyttämisiä ja jos ne ovat alihankkijoita toisille tehtaille, teollisuus voi pysähtyä laajastikin. Tällä on se väliaikainen hyvä seuraus, että esimerkiksi ilmanlaatu on parantunut Intiassa ja Pakistanissa niin paljon, että Himalajan huiput ovat pitkästä aikaa nähtävissä jopa 200 kilometrin päästä.²¹

¹⁷ Kakissis 2020; Rankin 2020.

¹⁸ Maurice 2020; Kafkadesk 2020.

¹⁹ Hurd 2018, 134.

²⁰ Koizumi 2020.

²¹ Holloway 2020.

Koska kansainvälinen kauppa vaatii eri maiden valuuttojen vaihtoa ja koska valtioiden talousjärjestelmien on kaupankäynnin kannalta tärkeää olla tasapainossa, perustettiin toisen maailmansodan jälkeen Kansainvälinen Valuuttarahasto (The International Monetary Fund eli IMF). Se on jo luopunut alkuperäisestä, keskeisestä tehtävästään huolehtia valuuttakursseista, sillä Bretton-Woods -järjestelmän tultua puretuksi 1970-luvulla on siirrytty kelluviin valuuttoihin. IMF:n tehtävää on hieman muutettu, mutta keskeinen tarkoitus on edelleen ylläpitää vakautta maailmanmarkkinoilla. Se toimii lainaamalla jäsenvaltioiltaan keräämäänsä rahaa epätasapainossa oleville valtioille, jotka lupaavat korjata talousjärjestelmiään IMF:n vaatimilla tavoilla. Pandemian takia useimmat valtiot joutuvat nyt ottamaan valtavasti lainaa, eivätkä niiden taloudet voi olla tämän seurauksena tasapainoisia. Silti myös IMF joutuneen lainoja myöntämään. IMF:n ohella myös Maailmanpankki (The World Bank) perustettiin toisen maailmansodan jälkeen, mutta sen tehtävä oli nimenomaisesti auttaa sodasta kärsineiden maiden jälleenrakennuksessa myöntämällä lainoja erilaisiin jälleenrakennusprojekteihin. Omien varojensa lisäksi se voi lainata halvalla eli hyvin matalalla korolla rahaa eri valtioilta ja myöntää verrattain matalakorkoisia lainoja valtioille, jotka muuten joutuisivat maksamaan hyvin korkeita korkoja. Se voi myös toimia lainojen takaajana tai myöntää avustuksia. Pandemian aiheuttamien taloudellisten tuhojen korjaaminen voikin vaatia paljon tällaista jälleenrakennusapua. Samalla pitäisi kuitenkin huomioida myös edessä oleva suurempi katastrofi, mutta jää nähtäväksi, voiko edes Maailmanpankki ohjata ihmiskuntaa tässä oikealla tavalla.

Viimeisenä kansainväliseen talouteen keskeisesti liittyvänä järjestönä mainitsen Kansainvälisen työjärjestön (The International Labor Organization eli ILO). Se perustettiin jo ensimmäisen maailmansodan jälkeen, koska ymmärrettiin sotien voivan tulevaisuudessa syttyä valtioiden välisten varallisuuserojen takia tai niiden kilpaillessa keskenään työläisten työehtoja heikentämällä ("kilpajuoksu pohjalle"). Tämän suuntaisia taipumuksia on toki ollut nähtävissä viime vuosinakin, mutta ILO:n ansiosta jäsenmailla on kuitenkin jokin minimi, jota ei voida alittaa. ILO:lla ei ole kykyä pakottaa mitään maata hyväksymään suosituksiaan, mutta jäsenmaa voi valita sen "konventioista" jonkin ja tehdä siitä itseään sitovan. Tämän jälkeen näitä sääntöjä rikkova valtio voi joutua ILO:n kehotuksesta muiden jäsenvaltioiden rankaisutoimien kohteeksi. ILO on siis verrattain heikko, pehmeää voimaa hyödyntävä järjestö. Sen merkitys saattaa kuitenkin nousta yllättävän suuresti meneillään olevien kriisien hallinnan kannalta. Nimenomaan työn jakaminen ja säätely uudella tavalla voi olla elintärkeässä osassa jopa pandemian

aiheuttamasta talouden sokista selviämisessä, mutta erityisesti sitä pahempien, meneillään olevien hitaiden kriisien kohtaamisessa.

4. Ei paluuta “normaaliin” - mitä sitten?

Jotta maailmanhistorian seuraava suuri käänne tapahtuisi hallitusti, pitäisi Kupchanin mukaan “Atlanttisten demokratioiden” tehdä yhteistyötä.²² Tämä on kuitenkin hyvin vaikeaa poliittisen polarisoitumisen takia (Yhdysvaltojen poliittisesta polarisaatiosta ks. Pew Research Center). Kupchan pelkää, että koska talouden kasvu länsimaissa on hidastunut ja Euroopan integroituminen saattaa olla kääntymässä hajoamiseen nationalismien nousun takia, voivat länsimaat jäädä taantuviksi ja poliittisesti epärelevantteiksi alueiksi. Tämä oli siis tilanne jo ennen koronaviruksen aiheuttamaa pandemiaa, joka nähdäkseni työntää maailmaa nopeasti samaan suuntaan. Yhdysvaltojen käsittämättömän epäpätevä presidentti näyttää voivan pitää kiinni vallasta, koska hänen uskottavin vastustajansa Bernie Sanders ei tullut valituksi demokraattien ehdokkaaksi ensi vuoden presidentinvaaleihin. Niinpä jatkava presidentti Trump tulee valituksi uudelle kaudelle, eikä hänellä ole kykyä yhdistää edes Yhdysvaltojen omia kansalaisia, laajemmasta länsimaiden visionäärisestä johtamisesta puhumattakaan. Koska pandemia tekee Yhdysvalloissa erityisen paljon tuhoa myös taloudessa, se edistää Kiinan nousua johtavaksi talousmahdiksi, mikä myöskin on ollut vain ajan kysymys, sikäli kuin siellä jatketaan entiseen malliin koulutukseen ja teknologian kehittämiseen panostamista. Ikävää tässä on lähinnä se, että Kiina harjoittaa hyvin epähumanaa politiikkaa sortamalla vähemmistöjä²³ ja tarkkailemalla kansalaisiaan orwellilaiseen malliin²⁴. Olisi ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta parempi, jos tällaisella valtiolla ei olisi niin voimakasta roolia kansainvälisellä näyttämöllä. EU on mielellään esiintynyt ihmisarvon puolustajana, mutta sen toiminta esimerkiksi pakolaiskriisissä ei ole aina ollut ihanteellista. Kupchan toivoo progressiivisten johtajien nousevan Euroopassa

²² Kupchan 2012, s. 150 alkaen.

²³ Wood 2020.

²⁴ Mitchell & Diamond, 2018.

puolustamaan voimakkaasti EU:n yhtenäisyyttä,²⁵ mutta taaskin pandemia näyttää vaikeuttavan tehtävää.

Kupchanin kirjan otsikko viittaa siihen, että länsimaiden heikentyessä suhteessa nouseviin muihin valtoihin ja etenkin Yhdysvaltojen siirtyessä hiljalleen jopa NATO:ssa taka-alalle, maailmanpolitiikka ei olekaan enää tulevaisuudessa minkään valtion tai edes parin valtakeskittymän hallussa. Sen sijaan uskon, että kansainväliset järjestöt, etenkin YK, voivat käyttää tilaisuuden kohottaakseen omaa merkitystään globaalien ongelmien hallinnassa. Näitä järjestöjä tarvitaan, sillä valtiot eivät kykene yksin tekemään sellaisia päätöksiä, joita meneillään olevien *hitaiden* globaalien uhkien hallinta vaatii. Kuten BIOS-ryhmän tutkijat artikkelissaan huomauttavat, ilmastonmuutokseen ei ole rokotetta, eikä pandemian jälkeen ole ”paluuta normaaliin” -- ainakaan, jos ilmastonmuutos halutaan pysäyttää. Vaikka kaikkiin kriiseihin ei voidakaan kehittää rokotetta, niin pandemioiden kuin ilmastonmuutoksen, resurssien loppumisen, saastumisen ja muiden ekologisten kriisien torjumisessa tiedeyhteisöt ovat elintärkeitä. Edes ne eivät kuitenkaan yksin mahda uhkille mitään. Lisäksi tarvitaan poliittisia toimenpiteitä, jotka ylittävät valtioiden rajat.

Jo edellä viittasin ILO:n merkityksen kasvuun. Jotta valtiot lakkaisivat kilpailemasta keskenään asemasta halvimman työvoiman tarjoajana, pitäisi saada aikaan yhtenäinen perusta sosiaaliturvalle. Keskeinen osa sitä olisi universaali perustulo (universal basic income eli UBI). Toistaiseksi perustuloa on kokeiltu yksittäisissä valtioissa ja nyt Espanjassa aiotaan ottaa se käyttöön keinona torjua pandemian aiheuttaman kriisin vaikutuksia.²⁶ Jopa Yhdysvalloissa on nähtävissä viitteitä samaan, vaikkakin vähemmän: demokraatit ovat tehneet esityksen 2000 dollarin kuukausittaisesta tuesta jokaiselle aikuiselle kriisin ajaksi.²⁷ Vaikka perustuloon siirryttäisiinkin pandemian takia, sillä voisi olla suuri merkitys myös ilmastonmuutoksen torjunnassa. Yhdysvalloissa nimellä Green New Deal ja EU:ssa nimellä European Green Deal ajetaan sosiaalisesti oikeudenmukaista muutosta talouteen, joka perustuisi vihreään, kestävään teknologiaan.²⁸ Perustulo olisi keskeinen osa mainittua sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja globaalina se ehkä mahdollistaisi vaaditun elämän- ja tuotannontahdin hidastamisen.

²⁵ Kupchan 2012, s. 174 & 178.

²⁶ Orihuela 2020.

²⁷ Marcos 2020.

²⁸ Linkit lähteissä kohdissa Green Party US ja European Commission.

Elämäntapojemme on nimittäin välttämättä muututtava, sillä kuten BIOS:in artikkelissa todetaan, ihmiskunnan on saavutettava niin sanottu hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä ja tämän jälkeen pitäisi vielä onnistua vähentämään kasvihuonekaasujen osuutta ilmakehästä. Tässä elämäntapojen muutoksessa auttavan universaalin perustulon järjestely vaatisi varmasti ainakin ECOSOC:in, ILO:n ja IMF:n ohjausta. YK:n toimintaa voi olla myös tarpeen muuttaa, jotta se voisi ottaa äärimmäisen tärkeän johtoaseman maailmanlaajuisena oikeudenmukaisuutta tavoittelevana järjestönä. On kuitenkin hyvin epävarmaa, toteutuvatko tällaiset haaveet.

Lähteet

Avaaz. Osoitteesta <https://avaaz.org/page/en/> katsottu 16.4.2020.

BIOS. "Quick, slow and intertwined crises – ecological reconstruction in an uncertain world." 7.4.2020. Osoitteesta <https://bios.fi/en/quick-slow-and-intertwined-crises-ecological-reconstruction-in-an-uncertain-world/> katsottu 15.4.2020.

Bremmer, Ian. "These 5 Countries Show How the European Far-Right Is Growing in Power." Time, 13.9.2018. Osoitteesta <https://time.com/5395444/europe-far-right-italy-salvini-sweden-france-germany/> katsottu 16.4.2020.

Carbonbrief. "Tipping points." Osoitteesta <https://www.carbonbrief.org/explainer-nine-tipping-points-that-could-be-triggered-by-climate-change> katsottu 15.4.2020.

Lipton, Eric; Sanger, David E.; Haberman, Maggie; Shear, Michael D.; Mazzetti, Mark; & Barnes, Julian E.. "He Could Have Seen What Was Coming: Behind Trump's Failure on the Virus". New York Times 11.4.2020. Osoitteesta <https://www.nytimes.com/2020/04/11/us/politics/coronavirus-trump-response.html> katsottu 15.4.2020.

European Commission. A European Green Deal. Osoitteesta https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en katsottu 17.4.2020.

Green Party US. Green New Deal. Osoitteesta https://www.gp.org/green_new_deal katsottu 17.4.2020.

Hirvasnoro, Kai. "Mitä korona-velkaantumisen jälkeen?" *Kansan Uutiset* 15/2020, s. 25 -26.

Holloway, Henry. "Crystal Clear. Himalayas are visible 125 miles away in India for 1st time in 30 years after coronavirus lockdown saw pollution plummet." *The Sun*, 8.4.2020. Osoitteesta <https://www.thesun.co.uk/news/11356594/himalayas-visible-india-coronavirus-pollution/> katsottu 17.4.2020.

Hurd, Ian. *International Organizations. Politics, Law, Practice*. 3rd ed. Cambridge University Press, 2018 (ensimmäinen painos 2011).

Kafkadesk. "Hungary: Viktor Orban preys on transgender rights amid coronavirus crisis." Kafkadesk, 4.4.2020. Osoitteesta <https://kafkadesk.org/2020/04/04/hungary-viktor-orban-preys-on-transgender-rights-amid-coronavirus-crisis/> katsottu 16.4.2020.

Kakissis, Joanna. "New Law Gives Sweeping Powers To Hungary's Orban, Alarming Rights Advocates." NPR, 30.3.2020. Osoitteesta <https://www.npr.org/sections/coronavirus-live-updates/2020/03/30/823778208/new-law-gives-sweeping-powers-to-hungarys-orban-alarming-rights-advocates?t=1587056705576> katsottu 16.4.2020.

Koizumi, Hiroyuki. "Japanese automakers halve global output as pandemic rages. Ripple effects feared as Mazda and Toyota idle domestic capacity." *Nikkei Asian Review*, 25.3.2020. Osoitteesta <https://asia.nikkei.com/Business/Automobiles/Japanese-automakers-halve-global-output-as-pandemic-rages> katsottu 17.4.2020.

Kupchan, Charles A. *No One's World. The West, the Rising Rest, and the Coming Global Turn*. A Council of Foreign Relations Book. Oxford University Press, 2012.

Marcos, Christina. "House Democrats propose \$2,000 monthly payments to Americans." The Hill, 15.4.2020. Osoitteesta

<https://thehill.com/homenews/house/492950-house-democrats-propose-2000-monthly-payment-s-to-americans> katsottu 17.4.2020.

Maurice, Emma Powys. "Hungary's far-right leader Viktor Orban immediately moves to strip away trans rights after being granted absolute power." PinkNews 1.4.2020. Osoitteesta

<https://www.pinknews.co.uk/2020/04/01/hungary-viktor-orban-trans-rights-bill-rule-decree-coronavirus-transphobia-gender-zsolt-semjen/> katsottu 16.4.2020.

Mitchell, Anna & Diamond, Larry. "China's Surveillance State Should Scare Everyone." The Atlantic, 2.2.2018. Osoitteesta

<https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/02/china-surveillance/552203/> katsottu 17.4.2020.

NPT. Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. Osoitteesta

<https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/> katsottu 16.4.2020.

Orihuela, Rodrigo. "Spanish Government Aims to Roll Out Basic Income 'Soon'." Bloomberg, 6.4.2020. Osoitteesta

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-05/spanish-government-aims-to-roll-out-basic-income-soon> katsottu 17.4.2020.

Pew Research Center. "Political Polarization" koonti sivulta

<https://www.pewresearch.org/topics/political-polarization/> katsottu 17.4.2020.

Rankin, Jennifer. "Hungary's emergency law 'incompatible with being in EU', say MEPs group."

The Guardian, 31.3.2020. Osoitteesta <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/31/hungary-emergency-law-incompatible-with-being-in-eu-say-meps-group-viktor-orban>

katsottu 16.4.2020.

Valtioneuvoston tiedote "Varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen rajoituksia jatketaan 13. toukokuuta asti" osoitteesta

https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410845/varhaiskasvatuksen-opetuksen-ja-koulutuksen-rajoituksia-jatketaan-13-toukokuuta-asti katsottu

15.4.2020.

Virkkunen, Jussi. "Andersson: Ratkaiseva hetki Euroopalle". Kansan Uutiset 16/2020, s. 28.

WHO Timeline - COVID-19. Osoitteesta <https://www.who.int/news-room/detail/08-04-2020-who-timeline---covid-19> katsottu 15.4.2020.

Wood, Bryan. "What is happening with the Uighurs in China?" PBS News Hour, osoitteesta <https://www.pbs.org/newshour/features/uighurs/> katsottu 17.4.2020.

Worldometer. Coronavirus. Osoitteesta <https://www.worldometers.info/coronavirus/> katsottu 15.4.2020.